

Ναοῦ, ἔστι μία τῶν ισχυροτάτων ἀποδείξεων, ὅτι ὁ Ναὸς τῆς Μονῆς Δαφνίου ἰδρύθη βεβαίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν κυρίως ἐδέσπειζε καὶ ἐπεκράτει ὁ τύπος οὗτος τοῦ Παντοκράτορος.

Ὅτι δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς Δαφνίου πρὸς τὰς λοιπὰς μουσιώσεις τοῦ Ναοῦ κατὰ τὴν τέχνην συγκρινομένη, οἶαί εἰσιν ὁ Εὐαγγελισμός, ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος κ.λ.π. ἐστὶ πολλῶν τῶν λοιπῶν ὑποδεστέρα, ὡς τοῦτο καταδεικνύσιν αἱ ρυτίδες τοῦ προσώπου, καὶ πρὸ παντὸς ἡ κακοσχέδιος διάταξις τῶν δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, τοῦτο **αὐτόδηλον**· ὅτι ἐπομένως ὁ καλλιτέχνης μουσιάτωρ τῶν λαμπρῶν ψηφροθετημάτων τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἐκ λόγου βεβαίως τινός, ἠθέλησε νὰ διαφυλάξῃ ἀμιγῆ καὶ ἀκέραιον, τὸν ἔστω καὶ ἀτελέστερον τοῦτον καὶ ἰδίᾳ διὰ τοὺς δακτύλους κακοσχεδιὸν τύπον, ὃν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων βλέπομεν, καὶ τοῦτο **αὐτόδηλον**.

Τίς λοιπὸν ὁ λόγος τοῦ μεγάλου τούτου σεβασμοῦ ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου τῶν ψηφροθετημάτων τοῦ Ναοῦ Δαφνίου, πρὸς διατήρησιν καὶ ἀναπαράστασιν τύπου, ὃν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω νομισμάτων βλέπομεν; Δύναται ὁ λόγος οὗτος νὰ προέρχεται ἀπλῶς ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν νομισματικὴν ἀγιογραφίαν, ἀφοῦ ἡ ἐν τοῖς βυζαντικῶις νομίμοις τέχνη, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, σχεδὸν οὐδέποτε ἀντεπροσώπευσε τὴν καλὴν τέχνην τοῦ Κράτους; (1) Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἄλλος λόγος δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ, εἰμὴ λόγος μεγίστου ἱστορικοῦ γεγονότος πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, οὗ τὸν ἀγιογραφικὸν τύπον, ὁ τύπος οὗτος τοῦ Παντοκράτορος τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἀπομιμῆται.

Τίς ὁ ἱστορικὸς λόγος οὗτος;

Ἰδοὺ τὸ ζήτημα, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀπάντησιν τῆς πρώτης ἡμῶν ἐρωτήσεως, (σελ. 59) εἰ ἥς τὴν ἀνίχνευσιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, τῆς σπουδῆς τῶν νομισμάτων, καὶ προβαίνομεν.

(1) Ἡ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων ἀγιογραφικὴ τέχνη οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἡ τελεία καὶ ἡ ἀρίστη τοῦ Κράτους τέχνη, ἐξαιρέσει τῶν ἀπὸ τοῦ θ' μέχρι τοῦ ια' αἰῶνος ἀγιογραφικῶν τύπων, καὶ ἰδίᾳ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ, Βασιλείου Β', Κωνσταντίνου ΙΑ' μέχρι καὶ τῶν Κομνηνῶν, ὅτε σχετικῶς οἱ ἐπὶ τῶν βυζ. νομισμάτων ἀγιογραφικοὶ τύποι εἰσὶ τελειότεροι τῶν λοιπῶν. Ἐπομένως ἡ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων ἀγιογραφία δύναται νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς λαμπρῶς τοὺς τύπους, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν τεχνικὴν τελειότητα τῆς ἐκτελέσεως τούτων.

**Ἱστορικὴ ὁπουδὴ τοῦ τύπου τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς  
Δαφνίου, ἀπὸ τῶν Βυζαντιακῶν νομισμάτων.**

Ἐξ ἱστορικῆς ἀπόψεως τὰς ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν νομισμάτων ἀπει-  
κονίσεις τοῦ Παντοκράτορος ἐπισκοποῦντες, <sup>(1)</sup> παρατηροῦμεν, κατὰ  
τὸν ἰ. μάλιστα αἰῶνα, σχεδὸν κατὰ κανόνα ὅτι, ὁσάκις ἐν τῇ  
ἱστορίᾳ ἀναφέρονται ἐπιδρομαὶ τῶν Βουλγάρων, ἢ νίκαι κατ'  
αὐτῶν, ἀναφαίνεται τότε ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ ἡ ἀπεικό-  
νισις τοῦ Παντοκράτορος. Οὕτως, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ῥι-  
νοτμήτου, ὅτε τὸ πρῶτον ἀναφαίνεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὁ  
τύπος τοῦ Παντοκράτορος, τῷ 687 καὶ 688, ἀναφέρονται ἤδη ἐν τῇ  
ἱστορίᾳ καὶ ἐπιδρομαὶ τῶν Βουλγάρων. <sup>(2)</sup>

Μετὰ ἀνώμαλον δὲ διακοπὴν τοῦ τύπου τούτου, καθ' ἣν  
ἔχομεν εἰσβολὰς τῶν Βουλγάρων, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀπεικόνισιν τοῦ  
Παντοκράτορος, ὡς ἐν παραδείγματι ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Φιλιπ-  
πικοῦ τοῦ Βαρδάνου (711—713) <sup>(3)</sup> Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρινύμου  
(741—775) <sup>(4)</sup> Λέοντος τοῦ Δ' (775—780), Φλαβίου Κωνσταντί-  
νου ΣΤ' (780—797), καὶ Νικηφόρου τοῦ Λαγοθέτου (802—811). <sup>(5)</sup>  
Ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ Ραγκαβέ, κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα (811—813),  
ἔχοντες ἐπιδρομὴν τῶν Βουλγάρων, ἔχομεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ  
τὸν τύπον τοῦ Παντοκράτορος <sup>(6)</sup>. Μετὰ μικρὰν δὲ διακοπὴν Μιχαήλ  
Β' (821—829) καὶ Θεοφίλου (829—842), καθ' ἣν μὴ ἔχοντες  
ἐπιδρομὴν τῶν Βουλγάρων, δὲν ἔχομεν οὐδὲ τύπον τοῦ Παντοκρά-  
τορος <sup>(7)</sup>, ἐπὶ Μιχαήλ Γ' καὶ Θεοδώρου (842—856) τῷ 851,  
ἔχοντες ἐπιδρομὴν καὶ συνομολόγησιν εἰρήνης μετὰ τῶν Βουλγάρων,  
ἔχομεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τὸν τύπον τοῦ Παντοκράτορος <sup>(8)</sup>.

(1) Περὶ τῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ Βυζαντιακὰ νομίσματα ἱστορικῶν γεγονότων  
τούτων στηριζόμεθα εἰς τὰς ἱστορικὰς νομισματικὰς ἐφημερίδας τοῦ Sabatier,  
μοναδικὴν μέχρι τοῦδε κεκτημένου εἰδικότητα ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν νομισμάτων.

(2) Sabatier. II. σελ. 19—20.

(3) Sabatier. II. σελ. 35—36. Montagu. σ. 161.

(4) Sabatier. II. σελ. 52 καὶ 54. Montagu. σ. 163.

(5) Sabatier. II. σελ. 37—73. Montagu. σελ. 163—164.

(6) Sabatier. II. σελ. 77. Montagu. σελ. 165.

(7) Sabatier. II. σελ. 84—98. Montagu. σελ. 166.

(8) Sabatier. II. σελ. 98. Montagu. σελ. 168.

Εἶτα ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Α' (867—886), μὴ ἔχοντες ἐπιδρομὴν τῶν Βουλγάρων, δὲν ἔχομεν ὡσαύτως καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Παντοκράτορος. (1)

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως, καθ' ἣν ἀναφαίνεται ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν νομισμάτων ἀκριβῶς ὁ τύπος τοῦ Παντοκράτορος, ὃν ἔχει ὁ Παντοκράτωρ τῆς Μονῆς Δαφνίου, κατὰ κανόνα ἀπαράβατον, ἔχοντες εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων, ἔχομεν καὶ τὴν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀπεικόνισιν ταύτην τοῦ Παντοκράτορος.

Οὕτως ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (913—959), τῷ 917, ἔχοντες τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Συμεῶν, ἔχομεν ὡσαύτως καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Παντοκράτορος. (2) Ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Β' (961—963), δὲν ἔχομεν εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων, δὲν ἔχομεν οὐδὲ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Παντοκράτορος. (3) Εἶτα ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκά (963—969), Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (969—976), Βασιλείου τοῦ Β' καὶ Κωνσταντίνου τοῦ ΙΑ' (976—1025), ἔχοντες εἰσβολὰς καὶ νίκας κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἔχομεν ἀκριβῶς καὶ τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ τύπου τούτου τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς Δαφνίου. (4)

Ὅτε, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς πλεον ταύτης καὶ ἐντεῦθεν, ἄρχεται ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ποικίλη ἀπόκλισις τῶν διαφόρων τύπων τοῦ Παντοκράτορος, ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς Δαφνίου. (5)

Αὕτη ὅμως, ἡ κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν Βουλγάρων ἐμφάνισις τῆς εἰκόνης τοῦ Παντοκράτορος ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν νομισμάτων τοῦ ἰ'

(1) Sabatier. II. σελ. 104 καὶ 105. Ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Θ' (869—870), τὸ πρῶτον ἀπεικονίζεται ὁ Ἰησοῦς καθήμενος ἐπὶ θρόνου· πρβλ. Sabatier. II. σελ. 105. Pl. XLIV. 25. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης, τῷ 869 ἰδίως, συνέβησαν μεγάλοι θεομηνιαὶ σεισμῶν καὶ θυελλῶν ἐν Βυζαντίῳ. Πρβλ. Sabatier. II. σελ. 105. Ἐχουσιν ἄρα γε σχέσιν πρὸς τὴν ἐναρξιν τῆς ἀπεικονίσεως ταύτης τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ θρόνου; ἄλλως βλέπομεν τὴν ὁμοίαν ἀπεικόνισιν τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ θρόνου, ἐπὶ Λέοντος Δ', ὅτε τῷ 887 ἰδίως, ἔχομεν πάλιν τοιαύτας, φοβερὰς θεομηνίας. Sabatier. II. σελ. 111.

(2) Sabatier. II. σελ. 118. 119. Pl. XLVI. 18. 19.

(3) Sabatier. II. σελ. 132.

(4) Sabatier. II. σελ. 119—144.

(5) Sabatier. II. σελ. 151—179.

Γ. Λαμπάκη. Μονὴ Δαφνίου.

ιδίως αἰώνας, μήπως εἶνε ἀπλῇ τις σύμπτωσης, ἄνευ οὐδεμιᾶς σχέσεως τῶν εἰσβολῶν τούτων πρὸς τὴν ἀπεικόνισιν τοῦ Παντοκράτορος ;

Ἐὰν εἴχομεν ἱστορικὴν τινα μαρτυρίαν, ἔστω ὅτι καὶ εἰς Αὐτοκράτωρ ἀπεικόνισεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορος, ἀκριβῶς ἕνεκα τῶν εἰσβολῶν τῶν Βουλγάρων, καὶ τῆς κατ' αὐτῶν νίκης αὐτοῦ, δὲν θὰ ἦτο τοῦτο ἀνεκτίμητος ἱστορικὴ ἀπόδειξις τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἀνωτέρω ἡμῶν ὑποθέσεως ;

Καὶ εὐτυχῶς, ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Βυζαντίου, Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς προκύπτων, ἄπλετον φῶς εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας ἡμῶν ταύτης διαχέει, ῥητῶς ἡμῖν ἀναφέρων, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς (969—976), ἀφ' οὗ κατὰ κράτος ἐνίκησε καὶ κατετρόπωσε τοὺς Βουλγάρους καὶ μετὰ λαμπρὰν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας εὐχαριστήριον δοξολογίαν ἐπὶ τῷ ἐθνικῷ τούτῳ θριάμβῳ, διέταξεν ὅπως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ, ἀποτυπωθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μετὰ τῶν γραμμάτων «**ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ**», καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὅπως καὶ Ναὸς χαριστήριος ἰδρυθῇ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ νίκῃ, «ὃ δὲ βασιλεὺς», λέγει ἐπὶ λέξει, «χαριστήρια τῶν τροπαίων ἀποδιδούς τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, Ναὸν ἄνωθεν τῆς ἀψίδος τῆς Χαλκῆς ἀνωκοδόμησεν ἐκ καινῆς . . . προσέταξε δὲ καὶ ἐν τῷ νομίσματι καὶ ἐν τῷ ὀβελῷ **εἰκόνα ἐγγράφεσθαι τοῦ Σωτῆρος**, μὴ πρότερον τούτου γενομένου. Ἐγράφοντο δὲ καὶ γράμματα ῥωμαϊστὶ ἐν θάτέρῳ μέρει ὧδε πῃ διεξιόντα «**Ἰνδοὺς Χριστὸς Βασιλεὺς Βασιλέων**». Τοῦτο δὲ καὶ οἱ καθεξῆς ἐτήρησαν βασιλεῖς». <sup>(1)</sup> Πόσον φῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν ταύτην δὲν ἐπιχέει ἡ ἱστορικὴ αὕτη μαρτυρία τοῦ Κεδρηνοῦ ; Διὰ τοῦτο δὲ καὶ περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Τσιμισκῆ ἀναγινώσκομεν, τὸ θριάμβου σημαντικὸν ἐπίθετον τοῦ Ἰησοῦ **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ**, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον «**μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός**». Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι δὲν εἶνε ἀκριβὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ λεγόμενον, ὅτι ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ τὸ πρῶτον ἀπετυπώθη ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος μετὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς, διότι ἡ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἀποτυπώσεται ἤδη ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ῥινοτμήτου (685-695),

(1) Γ. Κεδρηνοῦ Τόμ. Β' σελ. 413. 414.

μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «DN. JHS. REX. REGNANTIVM».(1) καὶ ἡ ἀνακρίβεια ὅμως αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐνισχύει τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, ὅτι ἤδη καὶ ἐπὶ τῶν προηγουμένων Αὐτοκρατόρων, (ἐφ' ὧν ἔχομεν εἰσβολὰς τῶν Βουλγάρων), εὗρηται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ.

Κατὰ τὸν Sabatier δέ, ἡ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Τσιμισκῆ ἀπεικόνις αὕτη τοῦ Παντοκράτορος ἐγένετο τῷ 972, ὅστις συμβιβάζων τὴν ἀνωτέρω ἀνακρίβειαν τοῦ Κεδρηνοῦ, λέγοντος ὅτι τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ ἀπετυπώθη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ, σημειοῖ ὅτι, τὸ χωρίον τοῦ Κεδρηνοῦ ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ χαλκῶν νομισμάτων τὸ πρῶτον ἀποτύπωσιν τοῦ Παντοκράτορος.(2) Οὕτως ἤδη γεννᾶται τὸ ζήτημα τίνων, τῶν ἀπὸ τοῦ 948—1025 Αὐτοκρατόρων, τὸν τύπον ἀπομιμῆται ἡ ἀπεικόνις αὕτη τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς Δαφνίου;

Τίς τῶν ἀνωτέρω Αὐτοκρατόρων ἐστὶν ὁ κυρίως κατατροπώσας τοὺς Βουλγάρους, νίκην περιφανῆ κατ' αὐτῶν ἀράμενος;

Βεβαίως **Βασίλειος Β' ὁ Μακεδών**, ὃς διὰ τοῦτο καὶ **Βουλγαροκτόνος** προσονομάζεται. Ποῖον δὲ τύπον τοῦ Παντοκράτορος ἐπὶ τῶν νομισμάτων **Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου** βλέπομεν;

Ἀκριβῶς τὸν τύπον τοῦ Παντοκράτορος τῆς Μονῆς Δαφνίου.

Τίς δέ, τῶν ἀπὸ τοῦ 948-1025 Αὐτοκρατόρων, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, μετὰ λαμπρὰν τῶν Βουλγάρων νίκην, ὅπως προσφέρει τῇ *Παρθένῳ Μαρίᾳ* ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, μεθ' ὑπεροχῆς δυνάμεως, τὰ βασιλικά αὐτοῦ νικητήρια καὶ εὐχαριστήρια;

Ὁ αὐτὸς **Βασίλειος Β' ὁ Μακεδών**, ὃς τῷ 1019 ἐκ Θερμοπυλῶν, διὰ μόνον τὸν λόγον τοῦτον εἰς τὰς λιπαράς, ἱσπεφάνους καὶ ἀοιδίμους Ἀθήνας κατῆλθεν.(3) Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν μεγίστη πιθανότης, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου Αὐτοκράτορος, ἐφ' οὗ τόσαι πιθανότητες

(1) Amécourt. No. 924. Πρὸς Sabatier. II. σελ. 23. Pl. XXXVII. 2.

(2) Sabatier. II. σελ. 144.

(3) Κεδρηνός, τόμ. Β' σελ. 475. ὁ δὲ Γλυκᾶς ἐπὶ λέξει λέγει «ἐφ' ἧς (Ἀκρίδος τῶν Βουλγάρων) καὶ χρήματα πολλὰ, λίθους δηλαδὴ καὶ μαργάρους καὶ χρυσοῦ κεντηνάρια ἀφείλετο, μετὰ ταῦτα δὲ πάντα ἐν Ἀθήναις γενόμενος, καὶ τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια τῇ Θεοτόκῃ ἀποδοὺς, καὶ ἀναθήμασι πολλοῖς λαμπροῖς καὶ πολυτελεῖσι κοσμήσας τὸν ναόν, ὑπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν»,

συμπίπτουσιν, ὅτι ὑπὸ τούτου, ἢ ἐπὶ τούτου ιδρύθη ὁ Ναὸς τῆς Μονῆς Δαφνίου εἰς ἀνάμνησιν ἰσως τῆς μεγάλης ταύτης νίκης τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων ; (1)

σελ. 578. Ζωναρᾶς ΙΖ'. 9. Πρβλ. καὶ Μιχ. Ἀκομινάτου, ἔκδ. Σ. Λάμπρου Β'. σελ. 458. Παπαρρηγ. Ἱστορ. Τόμ. Δ'. σελ. 245.

(1) Πρβλ. καὶ ὅσα ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῶν σελ. 41-42 εἵπομεν, πρὸς ἃ ὑπομινύσκομεν καὶ τὰ ἐν σελ. 10 ῥηθέντα, ὅτι ἀμφότεραι αἱ σφραγίδες αὐταὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου εἰς τὸ ἔμπαλιν μέρος φέρουσι τὸν τύπον τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν. Ἄλλως ἢ κατὰ τὸν 16' αἰῶνα ἱδρυσὶς τοῦ περικαλλοῦς τούτου Ναοῦ ἐντελῶς ἀποκλείεται :

α' Διὰ τὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν κατὰπτωσιν τῆς τέχνης, πρὸς ἣν οὐδόλως συμβιβάζεται ἡ εὐγένεια τῶν ψηφοθετημάτων τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Δαφνίου, ἅτινα, ὡς τελευταῖα ἡχῶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, πληρὲς ἐστὶ ἀποπνεύουσιν ἡμῖν τὸ ἄρωμα τῆς ἀρχαίας τέχνης τῶν ἡμετέρων Προγόνων.

β' Διότι κατὰ τὰς ζωηρὰς περιγραφὰς Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου πῶς ἦτο δυνατόν αἱ Ἀθῆναι τοῦ 16' αἰῶνος νὰ ἱδρῦσασιν τοιοῦτον περικαλλὲς οἰκοδόμημα, ὅταν ὁ σύγχρονος οὗτος ἱεράρχης, ἐπὶ τοῦ δυστήνου θρόνου τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, ὡς τρυγῶν φιλέρημος, ἐπὶ τεθνηκυίας μᾶλλον ἢ ζώσης πόλεως ὑπερχήμενος, ὡς μόνος λέγει, διεκτραγωδεῖ τὴν ἀνέκφραστον ἀθλιότητα καὶ πενίαν, εἰς ἣν εἶχεν ἤδη περιέλθει ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, τὸ μὲν ἕνεκα τῶν βαρυτάτων φόρων, τὸ δὲ ἕνεκα τῶν πειρατῶν, καὶ τῆς ἀποδημίας τῶν πτωχοτέρων, ὧν αἱ ἐρημούμεναι οἰκίαι μετεβάλλοντο εἰς ἀγροὺς καλλιεργούμενους : «Ναὶ γάρ» οὐκ εὐδαίμων ἐγὼ ποιμήν, ὡς ἐπ' ἐρημίας μεγάλης τῆς ἦν ὅτε μεγάλης πόλεως πᾶν οὐδυσυχὲς καὶ βραχὺ νέμων ποίμνιον. Ὅς καὶ τῆς πέτρας ταύτης ὑπερχήμενος, εἶποτε ἄσομαι, ἑμαυτῷ ἄδω, οὐκ ἔχων τὸν ἐπαύοντα, ὅτι μὴ τὴν ἡχῶ μόνην, ἀντιφθεγγομένην λαμπρῶς τοῖς ποιμενικοῖς ἡμετέροις αὐλήμασιν ὡς ἀγροικισθῆναι κινδυνεύειν ἐξ οὐπερ τὰς σοφὰς παροικεῖν Ἀθήνας ἐλάχομεν». . . . . «ὁρᾷς τείχη τὰ μὲν περιηρημένα, τὰ δὲ καθηρημένα παρ' ἅπαν, οἰκίας δὲ κατεσκαμμένας καὶ γεωργουμένας . . . . ». Μιχ. Ἀκομ. Α' .158—159. «ὡς μῆτε Ἀθήνας ὡς ἀγρὸν ἀροτριωθῆναι, ὅπερ καὶ πάσχειν ἤρξαντο σπειρόμεναι τὰ τῶν δυστυχῶς ἀποικιζομένων ἐνθένδε φυγάδων οἰκόπεδα» Α' . 319. 19' πρβλ. καὶ σελ. 326. 4 καὶ «ταύτης τῆς οὔσης τοιαῆς δὲ πάλαι ποτέ, νῦν δὲ τεθνηκυίας καὶ αὐτὸ τοῦνομα ἐκ μνήμης ἀνθρώπων ὥχεται, εἰ μὴ συνεῖχε τοῦτο τὰ καρτερώτατα καὶ φθόνου καθυπέρτερα, Ἀκρόπολις αὕτη καὶ Πάρος ἐκεῖνος Ἀρείος, Ὑμητός τε καὶ Πειραιεὺς καὶ εἴ τί που ἄλλο φύσεως ἔργον ἀκίνητον.» Α' . σελ. 316 17. καὶ «πάλαι μὲν πέτρα τις ἦν Ἀθήνησιν ἐν παροιμίαις ἄδομένη ἀγέλαστος (Σημ. αὕτη τίθεται ἐν Ἐλευσίनि), νῦν δὲ πᾶσα ἡ Ἀττικὴ πέτρα λέγοιτ' ἂν οὐκ ἀκόμφως ὡς ἄνικμος καὶ παρὰ τοῦτο ἀγέλαστος.» Τομ. Β' . σελ. 27. 10 πρβλ. καὶ ἐν τῷ Β'. Τόμῳ σημειώσεις σελ. 467. 523.

Ἐάν δ' ἄλλως μὴ θέλωμεν ὠρισμένως νὰ ἀποδώσωμεν τὴν οἰκοδομὴν ταύτην ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Μακεδόνο (976—1025), βεβαίως ὅμως ἀπὸ τὸ 948—1025, εἶνε ὁ χρόνος, καθ' ὃν νομίζομεν ὅτι συμπύπτει ἡ ἰδρυσις τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου.

Ῥωκοδομήθη ἐπὶ Κωνσταντίνου Γ' καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Β' (948—959); ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ (963—969), ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (969—976), ἢ ἐπὶ Βασιλείου Β' τοῦ Μακεδόνο (476—1025); Βεβαίως ἐκ τῆς ἱστορίας ὠρισμένον τι εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν.

Μέχρις οὗ ὅμως ἕτερον λόγον, ἡμεῖς, ἢ οἱ ἐπίγονοι ἡμῶν εὕρομεν, τὸν ἀληθῆ, ἢ τὸν ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας ἱστάμενον, μίαν τινὰ τῶν ἐνδεχομένων καὶ πιθανῶν ἐξηγήσεων, ταύτην ἡμεῖς διδόμεν, ὅπως ἔστω καὶ πρὸς μικρόν, ἐπαναπαύσωμεν τὸ αἰεὶ τὸν τῶν ἀγνώστων λόγον ἀναζητοῦν ἀνθρώπινον Πνεῦμα, χωρὶς τὸ παράπαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν ταύτην τὸ κύρος τῆς ἀληθείας νὰ προσδίδωμεν.

Ὁ χρόνος ἀποκαλύψει πιθανῶς σαφέστερον τὸν τε χρόνον καὶ τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ ὁδῷ, ἀπὸ τοσούτων αἰώνων, ἐν βασιλικῇ ὄντως μεγαλοπρεπείᾳ ἱσταμένου ἐκπάγλου ὠραιότητος Ἑλληνικοῦ τούτου Χριστιανικοῦ Ναοῦ.

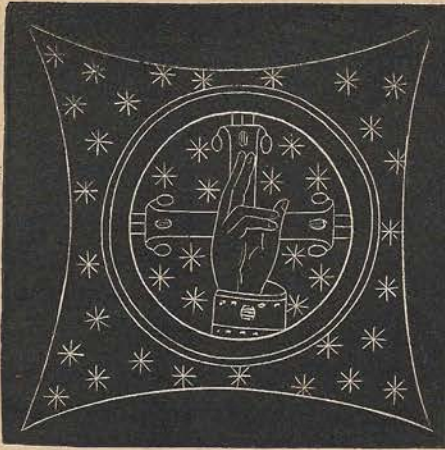
### Τὸ Οὐράνιον τόξον.

Ὁ θόλος τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς τῶν μυστικῶν θεωριῶν τῆς Ἐκκλησίας, σημαίνει τὸν **Οὐρανόν**, ἀφ' οὗ, ὡς ἀπὸ

566. πρὸς δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ Α'. Τόμῳ σελ. κ'. προλεγόμενα τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σ. Λάμπρου, ἀνωτέρου παντὸς ἐπαίνου διὰ τοὺς ἐν γένει ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης συνεχεῖς αὐτοῦ κόπους καὶ ἐνδελεχεῖς φροντίδας.

γ'. Ὅπερ σπουδαιότατον ἡ Μονὴ Δαφνίου ὑπῆρχε κατὰ τὸν 16'. αἰῶνα, καθόσον οἱ ἀμέσως, ἀρχομένου τοῦ 17'. αἰῶνος τὰς Ἀθήνας καταλαβόντες Φράγκοι (1205) κατέσχον καὶ τὴν Μονὴν Δαφνίου, εἰς ἣν ἐνοικίσθησαν Μοναχοὶ τοῦ τάγματος τῶν Citeaux. περὶ ὧν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν συγγραφῇ εἵπομεν (σελ. 45). Ἀπορον δὲ πῶς Μιχαὴλ ὁ Ἀχομινάτος γράφων πρὸς τόσους ἡγουμένους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν πέριξ, ὡς εἰς τὸν Καθηγούμενον τῆς Μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν Φιλοσόφων Β'. σελ. 247, εἰς τὸν τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν. σελ. 252. 259. 254. 255. 256. 261, εἰς τὸν τῆς Καισαριανῆς Β'. σελ. 911, εἰς τὸν τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἰωαννίκιον Β'. σελ. 148. 155. 272. 319. 313. κ. λ. π. οὐδὲ λέξιν που περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἀναφέρει. Μήπως ὡς κτῆμα Αὐτοκρατορικόν, ἢ ἐξ ἄλλου τινος λόγου, ἡ Μονὴ Δαφνίου δὲν ἐξηρτάτο ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ;

θρόνου δόξης, ἐν μέσῳ τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων καθήμενος ὁ Ἰησοῦς



Ἡ ἐν τῇ, παρὰ τὴν Λεβαδείαν, Μονῇ τοῦ Ὁσίου Λουκά, ἐφ' ὧροῖς, εὐλογοῦσα χεὶρ τοῦ Θεοῦ, ὑφ' ἣν ὑποτίθεται ὁ Σταυρός (ἰδὲ σελ. 54. σημ. 1).

συνέχει καὶ ἐφορᾷ τὴν γῆν, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, καὶ ὡς Φῶς τοῦ κόσμου φωτίζει καὶ ἀγιάζει τὰ ὑπ' αὐτόν, διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἀθροιζόμενα πλήθη τῶν πιστῶν· ὅπως δὲ καταφανέστερον τοῦτο οἱ βυζαντινοὶ ἁγιογράφοι δηλώσωσι, περὶ τὸν Παντοκράτορα ἔγραφον κύκλον ποικίλαις βαφαῖς, σημαίνοντα τὸ Οὐράνιον τόξον, ὅπερ περικοσμεῖ τὸν Οὐρανόν, (1) καὶ μεγαλοπρεπῶς οἰοῖται περιβάλλει τὸν ἐν Οὐρανοῖς οἰκούντα Κύ-

ριον. Τοῦτο δὲ, τὸ οὐράνιον τόξον σημαίνει ὁ περὶ τὸν Παντοκράτορα

(1) Οὕτως περὶ τοῦ περὶ τὸν Παντοκράτορα διαγραφομένου οὐρανίου τούτου τόξου ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῶν ζωγράφων ἀναγινώσκομεν ταῦτα :

« Ὅταν πρόκειται, ἵνα φιαλόμεσαν Ἑκκλησίαν διαγράψῃς· κατὰ πρῶτον γράψον περίξ τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς ὑπερτάτου φιάλης κύκλον βαφαῖς ποικίλαις τόξῳ ὅμοιον τῷ ἐν καιρῷ βροχῆς φαινομένῳ· ἐν τῷ κύκλῳ δὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐλογοῦντα διὰ τῆς δεξιᾶς· διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς φέροντα Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ στήθους». σελ. 249. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως ἐκδηλωθῇ ἡ μυστικὴ αὕτη ἔννοια τοῦ θόλου, ὡς παριστάνοντος τὸν Οὐρανόν, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἡτοίμασε τὸν Θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐφ' οὗ, ὡς φῶς τοῦ κόσμου φωτίζει αὐτόν, περὶ τὸν Παντοκράτορα ἐπέγραφον τὰς σχετικὰς ταύτας ῥήσεις :

† « Ἐξ Οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος, ἐξ ὕψους κατοικητηρίου αὐτοῦ, ἐπέβλεψεν ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν. »

† « Ὁ Οὐρανός μου θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ. »

† Ἴδετε, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ (Δευτ. λβ' 39), ἐγὼ ἐποίησα γῆν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' αὐτῆς, ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐστερέωσα τὸν Οὐρανόν (Ἠσ. με' 12). »

τῆς Μονῆς Δαφνίου εἰκονιζόμενος πολύχρωμος κύκλος, ἔχων πλάτ. 0,40, καὶ συνιστάμενος ἐκ τῶν ἐξῆς χρωμάτων· 1) ἐξ ἐρυθροῦ· 2) μέλανος· 3) ἐρυθροῦ· 4) βύσσου ἀνοικτοῦ· 5) χρυσοειδοῦς· 6) πρασίνου ἀνοικτοῦ· 7) πρασίνου βαθέος· 8) μέλανος καὶ 9) ἐρυθροῦ. Ὅπως δὲ κατὰ τὰς τελευταῖον διενεργηθείσας ἐπισκευὰς συνεπληρώθησαν ἅπαντα τὰ κενά, τὰ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Παντοκράτορος, οὕτως ὡσαύτως συνεπληρώθησαν καὶ ἅπαντα τὰ κενὰ τοῦ οὐρανίου τόξου.

### Οἱ προφῆται.

Περὶ τὸν Παντοκράτορα, ἦτοι ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τοῦ θόλου εἰκονίζονται **16** ἐν ὧν προφῆται, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀτυχῶς διερρύησαν, καὶ ὧν ἡ σειρὰ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν ἤρχετο ἀπὸ τοῦ Προφήτου Μωϋσέως. Δυστυχῶς ὅμως, μετὰ τὰς διενεργηθείσας ἐπισκευὰς, κατὰ λάθος ἀσύγγνωστον τοῦ Ἰταλοῦ ψηφοθέτου, ἄνευ ἐπιστημονικῆς ἐποπτείας τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπιτελοῦντος, οὐδεὶς τῶν Προφητῶν, (ὡς ἦδη ἐν σελίδι 12—13 εἵπομεν), ἐτέθη ἐν τῇ ἀρχικῇ καὶ πρωτοθέτῳ αὐτοῦ θέσει, διότι εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μωϋσέως, ἐξ οὗ καὶ ἡ σειρὰ τῶν Προφητῶν ἤρχετο, ὁ Ἰταλὸς ψηφοθέτης ἔθετο τὸν Προφήτην Δαβὶδ, οὕτως ὥστε πάντες οἱ Προφῆται ἀμυθὰδὸν παρήλλαξαν τὰς θέσεις αὐτῶν ὡς ἐξῆς : Τὴν θέσιν τοῦ Μωϋσέως κατέλαβε νῦν ὁ Δαβὶδ, τὴν θέσιν τοῦ Δαβὶδ κατέλαβεν ὁ Ἡσαΐας, τὴν τοῦ Ἡσαΐου κατέλαβεν

«† Οὐρανὸς πολύφωτος ἡ Ἐκκλησία ἀνεδείχθη ἅπαντας φωταγωγοῦσα τοὺς πιστούς, ἐν ᾧ ἐστῶτες κραυγάζομεν, τοῦτον τὸν οἶκον στερέωσον Κύριε.»

«† Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ Κόσμου ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.»

Δαμπρῶς δὲ ἡ ὅλη αὕτη μετὰ τῶν Οὐρανίων Δυνάμεων παράστασις τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ καταχρύσου καὶ φωτοβόλου θόλου τῶν ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν ὑπομνησθεὶς ἡμῖν τὴν θαυμασίαν ὄρασιν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «ἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένον καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Σεραφεῖμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ» (Ἡσ σ' 1—2). Τοιοῦτον τὸ θεολογικὸν μεγαλεῖον καὶ τὸ μυστικὸν σημαίνόμενον τῶν Χριστιανικῶν θῶν.

Ὁμοίως, τοιοῦτος πολύχρωμος κύκλος, εὑρεται περὶ τὸν **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ** τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, περὶ τὸν Παντοκράτορα τῆς Μονῆς Καισαριανῆς καὶ ἀλλαχοῦ.

ὁ Σολομών, τὴν τοῦ Σολομώντος ὁ Ἑλλας, τὴν τοῦ Ἡλιοῦ ὁ Ἑλισσαίος, τὴν τοῦ Ἑλισσαίου ὁ Ἰωνᾶς, τὴν τοῦ Ἰωνᾶ ὁ Ἀβδακούμ, τὴν τοῦ Ἀβδακούμ ὁ Σοφορίας, τὴν τοῦ Σοφορίου ὁ Μαλαχίας, τὴν τοῦ Μαλαχίου ὁ Δανιήλ, τὴν τοῦ Δανιήλ ὁ Μιχαίας, τὴν τοῦ Μιχαίου ὁ Ἰωήλ, τὴν τοῦ Ἰωήλ ὁ ἀγένειος ἄνευ ἐπιγραφῆς Προφήτης, (βεβαίως ὁμως) ὁ Ζαχαρίας, τὴν τοῦ Ζαχαρίου ὁ Ἰεζεκιήλ, τὴν τοῦ Ἰεζεκιήλ ὁ Ἰερεμίας, τὴν δὲ τοῦ Ἰερεμίου ὁ Μωϋσῆς, ὡς τελευταῖος τῶν Προφητῶν, ἐνῶ ἦτο καὶ εἶναι ὁ πρῶτος.

Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἕτερα μεγάλα περὶ τοὺς Προφῆτας συνέβησαν λάθη, διότι ὁ Ἰταλὸς ψηφοθέτης ἀγνοῶν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἐπιδιορθῶν τὰς ῥήσεις τῶν Προφητῶν, τοσαύτην φθορὰν εἰς τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀλφαβήτου ἐπέφερεν, ὥστε λυπηρὸν εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὰς πλείστας ῥήσεις οὐδὲν νόημα ἐκ τῆς νῦν ἀναγνώσεως ἐξάγομεν, ὡς ἐν παραδείγματι τὰ πρῶτα γράμματα τῆς ῥήσεως τοῦ Προφήτου Δαβὶδ ΚΞΞΞ (=ΚΥΡΙΟΣ ΕΞ ΟΥΡΑΝΟΥ) ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν Κ̅Θ̅7. Τὰ γράμματα τοῦ 5 καὶ 6 στίχου τοῦ προφήτου Ἡσαίου

5. ΒΟΥΛΗΜΕ  
ΤΑΔΟΞΗC

(ἐν)  
βουλῇ με-  
τὰ δόξης

ἀνεπληρώθησαν διὰ τῶν

5. ΒΟΥΑ

ΤΑΛΟΞΙ, ἀντὶ δὲ τῶν γραμμάτων τοῦ 2 στίχου τοῦ Δανιήλ, Ο̅Θ̅CΤΟΥ (=ὁ Θεὸς τοῦ) ἀναγινώσκωμεν Ο̅Ο̅CΤΧ, ἀντὶ δὲ τῶν γραμμάτων τοῦ 4 στίχου ΒΑCΙΛΕΙΑΝ, ἀναγινώσκωμεν ΒΑCΙΑΞΙΑΝ κ.τ.λ. διὰ τοῦτο, εἰς τὰς περὶ τῶν Προφητῶν κρίσεις καὶ ἀναγνώσεις ἡμῶν ἀναφερόμεθα, (ὡς καὶ εἰς τὸν Παντοκράτορα) εἰς τοὺς πρὸ τῶν ἐπισκευῶν Προφῆτας, οὓς πολὺ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν καὶ ἐφωτογραφῆσαμεν, καὶ ὧν τὴν συλλογὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1504—1518 διαφυλάττομεν.<sup>(1)</sup>

Σημ. Οἱ δι' ἀστερίσκων σημειούμενοι Προφῆται, εἴτε διὰ τὴν ὁστάειν, εἴτε διὰ τὴν πετύχωσιν αὐτῶν, εἰδὼν οἱ μᾶλλον ὁπουδῆς καὶ μελέτης ἄξιοι.

42. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΜΩΥCΗC] — Νέος ἀγένειος, ὡς παρί-

(1) Πολὺ δὲ μεθ' ἡμᾶς καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν πολλῶν τεμαχίων ἐκ σει-

σταται καὶ ἐν τῇ παραστάσει τῆς Μεταμορφώσεως καὶ εἰς ἀρχαιοτά-  
 τας εἰκόνας καὶ ἀναγεγλυμμένας παραστάσεις ἀρχαίων Χριστιανι-  
 κῶν λαρνάκων ἐν ταῖς κατακόμβαις, ταῖς δυοῖς χερσὶν αὐτοῦ κρατεῖ τὴν  
 ἀρχὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσης Βίβλου τῆς Γενέσεως

|         |            |
|---------|------------|
| ΕΝΑΡΧΕΙ | [ 'Εν ἀρχῇ |
| ΕΠΟΙΗΣΕ | ἐποίησεν   |
| ΘΕΣΤΟΝ  | ὁ Θεὸς τὸν |
| ΟΥΡΑΝΟΝ | Οὐρανὸν    |
| ΚΑΙ ΤΗΝ | καὶ τὴν    |
| ΓΗΝ.    | γῆν]. (1)  |

Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον τοῦ Προφήτου Μωϋσεώς ἐν τῇ Μητροπό-  
 λει τοῦ Monreale, ἀριστερᾷ τοῦ Πρεσβυτερίου, εἰκονίζεται ὁ Ἀπό-  
 στολος Ἰάκωβος. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἄρχεται νῦν, ὡς εἵπομεν,  
 ἡ σειρὰ τῶν Προφητῶν, ἐν ᾗ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν τὴν θέσιν ταύτην  
 κατεῖχεν ὁ Προφήτης Ἱερεμίας ὡς τέλος αὐτῶν.

43. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΔΑΔ=(Δαβίδ). — Γέρων ἐν μεγαλοπρε-  
 πεῖ παραστάσει καὶ βασιλικῇ ἀμφιέσει, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα,  
 καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, ἔχων ταύτην ἐπὶ τοῦ στήθους, τῇ δὲ ἀρι-  
 στερᾷ κρατεῖ τὴν Προφητικὴν αὐτοῦ ῥῆσιν λέγων

|          |               |
|----------|---------------|
| ΚΕΕ...   | [Κύριος ἐξ οὐ |
| ΡΑΝΟΥ.   | ρανοῦ (ἐ-     |
| ΠΙΤΗΝ... | πὶ τὴν (γῆν   |
| ΕΠΕ...   | ἐπέ(βλε)      |
| ΨΕΝ....  | ψεν(2) (εἶδε) |
| ΠΑΝ...   | πάν(τας τοὺς  |
| .....    | υἱοὺς τῶν ἀν- |
| .....    | θρώπων (3)]   |

σμῶν, τοὺς Προφῆτας μετὰ τοῦ Παντοκράτορος ἐν μεγάλῃ μεγέθει λαμπρῶς  
 ἐφωτογράφησαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ῥωμαῖοι. Πολύτιμα ταῦτα φωτογραφικὰ ἀπό-  
 τυπα διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ψηφοβημάτων τούτων, πρὸ τῶν οὕτως διε-  
 νεργηθεισῶν ἐπισκευῶν.

(1) Γεν. α'. 1.

(2) Ψαλμ. ρα. 20.

(3) Ψαλμ. λβ'. 13.

Μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθη τὸ παρὰ τὴν κεφαλὴν ἐκ δεξιῶν κατεστραμμένον μέρος τοῦ Προφήτου τούτου.

44. [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΙΑΣ].— Ὁ τῶν Προφητῶν μεγαλοφωνότατος, ἐν μεγαλοπρεπεί στάσει, τὴν μὲν δεξιὰν ἔχων πρὸς τὰ ἄνω εὐλογεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὴν προφητικὴν αὐτοῦ ῥῆσιν.

ΕΠΙΛΑΜ-  
ΨΕΙΟΘῚΤΗ  
ΗΜΕΡΑΕ  
ΚΕΙΝΗΕΝ  
ΒΟΥΛ...  
ΤΑΔΟΞ..

[ Ἐπιλάμ-  
ψει ὁ Θεὸς τῇ  
ἡμέρᾳ ἐ-  
κείνῃ ἐν  
βουλ(ῇ με-)  
τὰ δόξ(ης).(1)]

Μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθησαν ἱκανῶς τὰ ἐλλιπῆ μέρη τοῦ Προφήτου τούτου· εὐτυχῶς ὅμως ἡ κεφαλὴ οὐδεμίαν σχεδὸν εἶχε βλάβην, εἰ μὴ ἐλαχίστην περὶ τὸ δεξιὸν αὐτῆς ἄκρον.

45. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ Σ[Ο]ΛΟΜΩΝ].— Φέρει βασιλικὴν περιβολὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς στέμμα, ταῖς δυοῖ δὲ αὐτοῦ χερσὶ κρατεῖ τὴν ῥῆσιν ταύτην·

Κ̄C  
Θ̄CΙΗΛ  
ΟΥΚΕC  
ΤΙΘ̄CΩC  
CΥΕΝΤΩ  
Ο̄ΥΝΩ  
ΑΝΩ

[Κύριος  
ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ  
οὐκ ἔσ-  
τι Θεὸς ὡς  
Σὺ ἐν τῷ  
Οὐρανῷ  
ἄνω.(2)]

Ὡσαύτως καὶ τοῦ προφήτου τούτου μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθησαν πάντα τὰ κενὰ μέρη· ἡ κεφαλὴ διεσώζετο πλήρης, πλὴν μικρᾶς βλάβης τοῦ ἀριστεροῦ μέρους αὐτῆς.

46. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ].— Ἐν ὥραίᾳ γεροντικῇ ἐκφράσει παριστάμενος καὶ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ φέρων, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, συνημμένον ἔχων τὸν μέγαν δάκτυλον μετὰ τοῦ μικροῦ καὶ παραμέσου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ, ἐκβοῶν, τὴν γνωστὴν αὐτοῦ ῥῆσιν

(1) Ἡσ. δ' 2.

(2) Βασιλ. Γ. η'. 23.

ὁ Σολομών, τὴν τοῦ Σολομώντος ὁ Ἡλίας, τὴν τοῦ Ἡλιοῦ ὁ Ἐλισσαῖος, τὴν τοῦ Ἐλισσαίου ὁ Ἰωνᾶς, τὴν τοῦ Ἰωνᾶ ὁ Ἀβδακούμ, τὴν τοῦ Ἀβδακούμ ὁ Σοφορίας, τὴν τοῦ Σοφορίου ὁ Μαλαχίας, τὴν τοῦ Μαλαχίου ὁ Δανιήλ, τὴν τοῦ Δανιήλ ὁ Μιχαίας, τὴν τοῦ Μιχαίου ὁ Ἰωήλ, τὴν τοῦ Ἰωήλ ὁ ἀγένειος ἄνευ ἐπιγραφῆς Προφήτης, (βεβαίως ὅμως) ὁ Ζαχαρίας, τὴν τοῦ Ζαχαρίου ὁ Ἰεζεκιήλ, τὴν τοῦ Ἰεζεκιήλ ὁ Ἰερεμίας, τὴν δὲ τοῦ Ἰερεμίου ὁ Μωϋσῆς, ὡς τελευταῖος τῶν Προφητῶν, ἐνῶ ἦτο καὶ εἶναι ὁ πρῶτος.

Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἕτερα μεγάλα περὶ τοὺς Προφῆτας συνέβησαν λάθη, διότι ὁ Ἰταλὸς ψηφοθέτης ἀγνοῶν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἐπιδιορθῶν τὰς ῥήσεις τῶν Προφητῶν, τοσαύτην φθορὰν εἰς τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς ἀλφαβήτου ἐπέφερεν, ὥστε λυπηρὸν εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὰς πλείστας ῥήσεις οὐδὲν νόημα ἐκ τῆς νῦν ἀναγνώσεως ἐξάγομεν, ὡς ἐν παραδείγματι τὰ πρῶτα γράμματα τῆς ῥήσεως τοῦ Προφήτου Δαβὶδ Κ̅Ϟ̅Ξ̅ (=ΚΥΡΙΟΣ ΕΞ ΟΥΡΑΝΟΥ) ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν Κ̅Ϟ̅Θ̅7. Τὰ γράμματα τοῦ 5 καὶ 6 στίχου τοῦ προφήτου Ἡσαίου

(ἐν)

5. BOYΛHME  
ΤΑΔΟΞHC

βουλῇ με-  
τὰ δόξης

ἀνεπληρώθησαν διὰ τῶν

5. BOYA

ΤΑΛΟΞΙ, ἀντὶ δὲ τῶν γραμμάτων τοῦ 2 στίχου τοῦ

Δανιήλ, Ο̅Θ̅Ϟ̅ΤΟΥ (=ὁ Θεὸς τοῦ) ἀναγινώσκομεν Ο̅Ο̅Ϟ̅ΤΧ, ἀντὶ δὲ τῶν γραμμάτων τοῦ 4 στίχου ΒΑCΙΛΕΙΑΝ, ἀναγινώσκομεν ΒΑCΙΑΕΙΑΝ κ.τ.λ. διὰ τοῦτο, εἰς τὰς περὶ τῶν Προφητῶν κρίσεις καὶ ἀναγνώσεις ἡμῶν ἀναφερόμεθα, (ὡς καὶ εἰς τὸν Παντοκράτορα) εἰς τοὺς πρὸ τῶν ἐπισκευῶν Προφῆτας, οὓς πολὺ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν καὶ ἐφωτογραφήσαμεν, καὶ ὧν τὴν συλλογὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 1504—1518 διαφυλάττομεν.<sup>(1)</sup>

Σημ. Οἱ δι' ἀστερίσκων δημειούμενοι Προφῆται, εἴτε διὰ τὴν δαδίσιν, εἴτε διὰ τὴν πτύχωσιν αὐτῶν, εἶδὼν οἱ μᾶλλον σπουδῆς καὶ μελέτης ἄξιοι.

42. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΜΩΥCΗC] — Νέος ἀγένειος, ὡς παρί-

(1) Πολλὴ δὲ μεθ' ἡμᾶς καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν πολλῶν τεμαχίων ἐκ σει-

σταται καὶ ἐν τῇ παραστάσει τῆς Μεταμορφώσεως καὶ εἰς ἀρχαιοτά-  
 τας εἰκόνας καὶ ἀναγεγλυμμένες παραστάσεις ἀρχαίων Χριστιανι-  
 κῶν λαρνάκων ἐν ταῖς κατακόμβαις, ταῖς δυσὶ χερσὶν αὐτοῦ κρατεῖ τὴν  
 ἀρχὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσης Βίβλου τῆς Γενέσεως

|         |            |
|---------|------------|
| ΕΝΑΡΧΕΙ | [ 'Εν ἀρχῇ |
| ΕΠΟΙΗCΕ | ἐποίησεν   |
| ΟΘΕCΤΟΝ | ὁ Θεὸς τὸν |
| ΟΥΡΑΝΟΝ | Οὐρανὸν    |
| ΚΑΙ ΤΗΝ | καὶ τὴν    |
| ΓΗΝ.    | γῆν]. (1)  |

Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον τοῦ Προφήτου Μωϋσέως ἐν τῇ Μητροπό-  
 λει τοῦ Monreale, ἀριστερᾷ τοῦ Πρεσβυτερίου, εἰκονίζεται ὁ Ἀπό-  
 στολος Ἰάκωβος. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἄρχεται νῦν, ὡς εἵπομεν,  
 ἡ σειρά τῶν Προφητῶν, ἐν ᾗ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν τὴν θέσιν ταύτην  
 κατεῖχεν ὁ Προφήτης Ἰερεμίας ὡς τέλος αὐτῶν.

43. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΔΑΔ=(Δαβὶδ). — Γέρων ἐν μεγαλοπρε-  
 πεῖ παραστάσει καὶ βασιλικῇ ἀμφιέσει, φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα,  
 καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, ἔχων ταύτην ἐπὶ τοῦ στήθους, τῇ δὲ ἀρι-  
 στερᾷ κρατεῖ τὴν Προφητικὴν αὐτοῦ βῆσιν λέγων

|          |                |
|----------|----------------|
| ΚΕΕ...   | [Κύριος ἐξ οὐ  |
| ΡΑΝΟΥ.   | ρανοῦ (ἐ-      |
| ΠΙΤΗΝ... | πὶ τὴν (γῆν    |
| ΕΠΕ...   | ἐπέ(βλε)       |
| ΨΕΝ....  | ψεν (2) (εἶδε) |
| ΠΑΝ...   | πάν(τας τοὺς   |
| .....    | υἱοὺς τῶν ἀν-  |
| .....    | θρώπων (3)]    |

σμῶν, τοὺς Προφῆτας μετὰ τοῦ Παντοκράτορος ἐν μεγάλῳ μεγέθει λαμπρῶς  
 ἐφωτογράφησαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ῥωμαῖται. Πολύτιμα ταῦτα φωτογραφικὰ ἀπό-  
 τυπα διὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ψηφοθετημάτων τούτων, πρὸ τῶν οὕτως διε-  
 ιεργηθεισῶν ἐπισκευῶν.

(1) Γεν. α'. 1.

(2) Ψαλμ. ρα. 20.

(3) Ψαλμ. λβ'. 43.

Μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθη τὸ παρὰ τὴν κεφαλὴν ἐκ δεξιῶν κατεστραμμένον μέρος τοῦ Προφήτου τούτου.

44. [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΙΑΣ].— Ὁ τῶν Προφητῶν μεγαλοφωνότατος, ἐν μεγαλσπρεπεὶ στάσει, τὴν μὲν δεξιὰν ἔχων πρὸς τὰ ἄνω εὐλογεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὴν προφητικὴν αὐτοῦ ῥῆσιν.

|          |                 |
|----------|-----------------|
| ΕΠΙΛΑΜ-  | [ Ἐπιλάμ-       |
| ΨΕΙΘῚΤΗ  | ψει ὁ Θεὸς τῇ   |
| ΗΜΕΡΑΣ   | ἡμέρας ἐ-       |
| ΚΕΙΝΗΕΝ  | κείνη ἐν        |
| ΒΟΥΛ...  | βουλ(ῇ με-)     |
| ΤΑΔΟΞ... | τὰ δόξ(ης).(1)] |

Μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθησαν ἱκανῶς τὰ ἐλλιπῆ μέρη τοῦ Προφήτου τούτου· εὐτυχῶς ὅμως ἡ κεφαλὴ οὐδεμίαν σχεδὸν εἶχε βλάβην, εἰ μὴ ἐλαχίστην περὶ τὸ δεξιὸν αὐτῆς ἄκρον.

45. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ Ε[Ο]ΛΟΜΩΝ].— Φέρει βασιλικὴν περιβολὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς στέμμα, ταῖς δυὶ δὲ αὐτοῦ χερσὶ κρατεῖ τὴν ῥῆσιν ταύτην·

|            |               |
|------------|---------------|
| Κ̅C        | [ Κύριος      |
| Ο̅Θ̅CΙ̅Η̅Λ | ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ |
| ΟΥΚΕC      | οὐκ ἔσ-       |
| ΤΙ̅Θ̅CΩC   | τι Θεὸς ὡς    |
| CΥ̅Ε̅ΝΤΩ   | Σὺ ἐν τῷ      |
| Ο̅Υ̅ΝΩ     | Οὐρανῷ        |
| ΑΝΩ        | ἄνω.(2)]      |

Ὡσαύτως καὶ τοῦ προφήτου τούτου μετὰ τὰς ἐπισκευὰς συνεπληρώθησαν πάντα τὰ κενὰ μέρη· ἡ κεφαλὴ διεσώζετο πλήρης, πλὴν μικρᾶς βλάβης τοῦ ἀριστεροῦ μέρους αὐτῆς.

46. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ].— Ἐν ὥραίᾳ γεροντικῇ ἐκφράσει παριστάμενος καὶ τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ φέρων, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, συνημμένον ἔχων τὸν μέγαν δάκτυλον μετὰ τοῦ μικροῦ καὶ παραμέσου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ, ἐκβοῶν, τὴν γνωστὴν αὐτοῦ ῥῆσιν

(1) Ἡσ. δ' 2.

(2) Βασιλ. Γ. η'. 23.

|           |                           |
|-----------|---------------------------|
| ΖΗΚ̄C     | Ζῆ Κύριος (καί)           |
| ΖΗΗ..     | ζῆ ἡ (ψυ                  |
| ΧΗΜ..     | χῆ μ(ου)                  |
| ΕΙΕCΤ..   | εἰ ἔστ(αι)                |
| ΥΙΕΤ..    | υἱε(ός)                   |
| ΕΠΙΤΗΣΓ.. | ἐπὶ τῆς γ(ῆς)             |
| ΕΙΜΗ...   | εἰ μὴ (διὰ στόματός μου)] |

Τοῦ Προφήτου τούτου συνεπληρώθη μόνον τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς κεφαλῆς ἐλλείπον μέρος τοῦ στεφάνου.

47. [Ο ΠΡΟΦΗ]ΤΗΣ ΕΛ[ΙCΣΑΙΟC]. — Δίαν κατεστραμμένος, στρέφει μᾶλλον πρὸς τὸν Προφήτην Ἑλλίαν, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ εἰλητάριον, ἐφ' οὗ σώζονται τὰ γράμματα ταῦτα.

Κ...

....

ΕΙΠΙ;C

CΕΟC

ΠΕΜ

Τοῦ Προφήτου τούτου ἀπλῶς διὰ φαιοῦ ἐπιχρίσματος συνεπληρώθη τὸ δεξιὸν ἐλλείπον μέρος τοῦ στήθους, ἔμενε δὲ ἀσυμπλήρωτος κατεστραμμένη ἡ ἀριστερὰ χεὶρ, ἡ κρατοῦσα τὸ εἰλητάριον, ὡς καὶ ὁ δεξιὸς ποῦς. Τὰ προτελευταῖα γράμματα τῆς προφητικῆς ῥήσεως CΕΟC, ὁ Νονο ἀντικατέστησε διὰ τῶν CΕΟC.

48. [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΩΝΑC]. — Γέρων πολύπτυχον ἀμφίεσιν φέρων ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, (ὦν τῇ δεξιᾷ συγχρόνως δέικνυσι καὶ πρὸς τὰ κάτω), κρατεῖ τὴν ἑαυτοῦ ῥῆσιν λέγων

ΕΒΟΗCΑ

ΕΝΘΛΗ

ΨΗΜΟΥ

ΠΡΟCΚ̄Ν

ΤΟΝΘ̄Ν

ΜΟΥΚΑΙ

... ΚΟΥ

... .

[ Ἐβόησα

ἐν θλί-

ψει μου

πρὸς Κύριον

τὸν Θεόν

μου καὶ

(εἰσή) κου

(σέ μου).<sup>(1)</sup>

(1) Ἰωνᾶ β'. 3.

Ἐσαύτως καὶ τοῦ Προφήτου τούτου συνεπληρώθησαν πᾶσαι αἱ μικραὶ ἐλλείψεις, πλὴν τοῦ κάτω μέρους τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ ποδός.

49. [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΑΒΒΑΚΟΥΜ].— Ἀξιολόγου πτωχώσεως Προφήτης, οὗ ἀτυχῶς δὲν περιεσώθη ἡ κεφαλὴ, οὐδὲ οἱ ὦμοι, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν αὐτοῦ κρατεῖ τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ ταύτην

|            |                             |
|------------|-----------------------------|
| ΚἼΕΙ       | [Κύριε εἰ                   |
| ΣΑΚΗ       | σακὴ-                       |
| ΚΟΑΤΗΝ     | κοα τὴν                     |
| ΑΚΟΗΝ      | ἀκοὴν                       |
| ΣΟΥΚΑΙΕ    | σου καὶ ἐ-                  |
| ΦΟ . . . . | φο(βήθην). <sup>(1)</sup> ] |

Τοῦ Προφήτου τούτου οὐδὲν ἐλλειπὲς συνεπληρώθη· ἔμεινεν, ὡς εἶχε πρὸ τῶν ἐπισκευῶν.

50. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΣΟΦΟΝΙΑΣ].— Λαμπρὰς στάσεως καὶ πλουσίας πτωχώσεως Προφήτης, φυσικωτάτην κεφαλὴν ἔχων, τῇ μὲν δεξιᾷ δείκνυσιν εὐλογῶν πρὸς τὰ ἄνω, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὴν Προφητικὴν αὐτοῦ ῥῆσιν ταύτην.

|                       |                                  |
|-----------------------|----------------------------------|
| ΘΑΡ . . .             | [Θάρ(σει)                        |
| ΣΙΩΝΜΗ                | Σιὼν μὴ                          |
| ΠΑΡΕΙΣ                | παρεῖς-                          |
| <sup>(2)</sup> ΩΣΑΝΑΙ | (θ)ωσαν αἱ                       |
| ΧΕΙΡΕΣ                | χεῖρες;                          |
| ΣΟΥΚ̄ΣΟΘ̄             | σου Κύριος ὁ Θεός <sup>(3)</sup> |

Πλὴν δὲ τῆς συμπληρώσεως δύο μικρῶν κενῶν τοῦ Προφήτου τούτου, τοῦ μὲν εἰς τὴν δεξιάν χεῖρα, τοῦ δὲ εἰς τὴν δεξιάν πλευράν, κατὰ τὰ ἄλλα οὗτος ἔμεινεν, ὡς εἶχε πρὸ τῶν ἐπισκευῶν, ἄνευ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ποδός.

Τὸν τύπον τοῦ Προφήτου τούτου, μετὰ μικρᾶς διαφορᾶς τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρός, ἔχει ἐν Monreale ὁ Προφήτης Ἱερειμίας· ἐν Cefalù δὲ τὸν τύπον τοῦτον ἔχει περίπου ὁ Προφήτης Ἀβδίου καὶ ὁ Προφήτης Ἰωνᾶς.

(1) Προσευχὴ Ἀββακ. 12.

(2) Ἀντὶ τοῦ Θ ὁ Novo νῦν ἔθετο Ο.

(3) Σοφοι. γ'. 16.

51. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΜΑΛΑΧΙΑΣ. — Ἀτυχῶς κατεστράφη ἅπαν τὸ κάτω μέρος τοῦ Προφήτου τούτου, ταῖς δυοῖ δ' αὐτοῦ χερσὶ κρατεῖ ταύτην τὴν ἑαυτοῦ ῥῆσιν.

ΙΔΟΥ  
ΕΡΧ.  
ΤΑΙ . .  
ΠΑΝ.Ο  
Κ. .ΤΩΡ  
Κ.....

[ Ἴδου  
ἐρχ (ε)  
ται (Κύριος)  
Παν(τ)ο  
κ(ρά)τωρ  
κ(αὶ τίς) (¹)]

Πλὴν ἐλαχίστης ἐπιδιορθώσεως, διὰ γραμμῆς μᾶλλον, συμπληροῦ-  
σης τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος τοῦ  
Προφήτου, οὗτος ἔμενεν, ὡς εἶχε δια-  
σωθῇ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν, κατὰ τὸ ἄνω  
μέρος τοῦ σώματος.

Ἀντιστρόφως δὲ πρὸς τὴν καθ' ὅλο-  
κληρίαν σχεδὸν καταστροφὴν τοῦ σώ-  
ματος, ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Προφήτου τού-  
του, ὡς καὶ ἡ τοῦ Δαβὶδ, εἰσιν αἱ μό-  
ναι ἐν τῇ Ναφ̄ περισθεῖσαι ἀκέραιαι  
ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν Προφητῶν.

52. \* [Ο ΠΡΟ]ΦΗΤΗΣ Δ[Α-  
ΝΙΗΛ]. — Ὁ πάντων τῶν Προφη-  
τῶν τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐξοχώτατος  
διὰ τὴν χάριν, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν  
γραμμῶν καὶ διὰ τὴν ἐν γένει καλλι-  
τεχνικὴν τοῦ ὅλου αὐτοῦ σώματος διά-  
θεσιν καὶ ἐκτέλεσιν.

Ἡ ἐν καλλιτεχνικῇ συμμετρίᾳ διά-  
στασις τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ὁ μετὰ  
λεπτεπιλέπτου χάριτος ὑπανιστάμενος  
ἐπενδύτης αὐτοῦ παριστάσι τὸν νεαρόν  
προφήτην μετὰ περισσῆς ζωῆς καὶ  
ἐλευθερίας βαδίζοντα. Ἡ μὲν ἀριστερὰ αὐτοῦ χεὶρ κατεστράφη, τῇ δὲ  
δεξιᾷ κρατεῖ τὴν Μεσσιανικὴν ῥῆσιν αὐτοῦ ταύτην.

(1) Μαλαχ. γ'. 1.



Ὁ Προφήτης Δανιήλ, ὡς ἐσώ-  
ζετο πρὸ τῶν ἐπισκευῶν.

ΑΝΑСТΗ  
 CEIOΘ̄CΤΟΥ  
 ΟΥΝΟΥΒΑ  
 CΙΛΕΙΑΝ

.....  
 .....  
 .....  
 .....

[Ἀναστή-  
 σει ὁ Θεὸς τοῦ  
 Οὐρανοῦ Βα-  
 σιλείαν  
 (ἥτις εἰς  
 τοὺς αἰῶ-  
 νας οὐ δια-  
 φθαρήσεται)]<sup>(1)</sup>

Μικρὸν πρὸ τῶν ἐπισκευῶν ἐσώζετο οὕτως, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν συγγραφῇ τοῦτον δημοσιεύομεν, νῦν δ' ἀτυχῶς κατεστράφη πολὺ περισσότερον τοῦ δεξιῦ μέρους τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ ἀριστερὸς ποῦς, ὃς ἦν ἤδη κατεστραμμένος πρὸ τῶν ἐπισκευῶν. Νῦν τοῦ Προφήτου τούτου διωρθώθη τὸ δεξιὸν μέρος τῆς στεφάνης αὐτοῦ, καὶ αἱ πρῶται γραμμαὶ τῆς κομώσεως.

53.\* [Ο ΠΡΟ]ΦΗΤΗΣ ΜΙΧΑ[ΙΑC].—Σεμνοτάτην ἔχων στάσιν καὶ κλίσιν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔχει πρὸς τὰ κάτω, ἥτις μετὰ τῆς Προφητικῆς αὐτοῦ ῥήσεως ἀτυχῶς κατεστράφη. Ὁ Προφήτης οὗτος, ἔμεινεν ὡς εἶχε πρὸ τῶν ἐπισκευῶν.

54.\* [Ο ΠΡΟΦΗ]ΤΗΣ [ΙΩΗΛ].—Ὁ Προφήτης οὗτος ἐν μεγαλοπρεπεῖ στάσει καὶ καλλιτεχνικῶς ὠραιοτάτην κεφαλὴν ἔχων, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογῶν δείκνυσι πρὸς τὰ ἄνω, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὴν προφητικὴν ῥῆσιν αὐτοῦ ταύτην.

ΤΑ  
 ΔΕΛΕΓΕΙ  
 Κ̄CΤΑΤΕ<sup>(2)</sup>  
 ΚΝΑCΙΩΝ

.....  
 .....  
 .....

[Τά-  
 δε λέγει  
 Κύριος τὰ τέ-  
 κνα Σιῶν  
 (χαίρετε  
 καὶ εὐφραί-  
 νεσθε)]<sup>(3)</sup>.

Ὁ Προφήτης οὗτος, οὕτως εἶχε καὶ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν.

55.\* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΖΑΧΑΡΙΑC].—Ἀριστοῦργημα τέχνης

(1) Δαν. 6'. 44.

(2) Ἀντὶ τοῦ C ὁ ψηφοθέτης Novo νῦν ἔθετο C.

(3) Ἰωήλ 6' 23.

διὰ τὴν ἔξοχον καὶ οἰονεὶ ἐν στροφῇ στάσιν αὐτοῦ, διὰ τὴν λαμπράν διάταξιν τῆς ἑαυτοῦ πτυχώσεως καὶ τὴν γλυκεῖαν τοῦ προσώπου ἔκφρασιν· τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἐστὶν ἐστραμμένον πρὸς Ἀνατολάς, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ βλέπει πρὸς Δυσμάς. Εὐτυχῶς, τὸ ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ ψηφοθετήματος τούτου, περισωθὲν τεμάχιον τοῦτο διέμενεν ἀκριβῶς ὡς εἶχε καὶ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν. Τοῦ Προφήτου τούτου, οὔτε τὸ ὄνομα, οὔτε ἡ ῥῆσις διεσώθη· ἐκ τῆς ἀγενείου ὅμως αὐτοῦ μορφῆς, γινώσκομεν ὅτι ἐστὶν ὁ Προφήτης Ζαχαρίας, οὕτως ἀγένειος κατὰ τὴν Ἑρμην. τῶν ζωγράφων (σελ. 97) παριστάμενος. Κατὰ ταύτην τέσσαρες τῶν Προφητῶν εἰκονίζονται ἀγένειοι, ὁ Σολομών, ὁ Δανιήλ, ὁ Ἀββακούμ καὶ ὁ Ζαχαρίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτων ὁ Δανιήλ καὶ ὁ Σολομών εἰσὶν ἡμῖν γνωστοὶ καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ ἐκ τῶν ῥήσεων αὐτῶν, ὁ δὲ Ἀββακούμ ἐκ μόνης τῆς ῥήσεως, ὁ ἐναπομένων τέταρτος οὗτος τῶν ἀγενείων, ἐστὶν ὁ Προφήτης Ζαχαρίας. Πλὴν δὲ τῶν τεσσάρων τούτων Προφητῶν, τῶν κατὰ τὴν Ἑρμηνείαν τῶν Ζωγράφων ἀγενείων παρισταμένων, ἀγένειος μεταξὺ τῶν Προφητῶν τῆς Μονῆς Δαφνίου παρίσταται καὶ Μωϋσῆς ὁ Θεόπτης, ὡς ἤδη ἐν σελ. 56 καὶ 73 τὰ δέοντα εἶπομεν. Τὴν στάσιν τοῦ Προφήτου Ζαχαρίου τούτου ἐν Cefalù, ἔχει ὁ προφήτης Ναούμ, ὅστις ἐκεῖ παρίσταται γέρων. Ὁ ἐν Cefalù δὲ οὗτος Ναούμ φέρει ἀκριβῶς τὸν τύπον τοῦ ἐν τῷ Ναφ τοῦ Ἀγίου Μάρκου ἐν Βενετίᾳ ὑπάρχοντος Προφήτου Ἡσαΐου.

56. \* [Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΕΖ]ΕΚ[ΙΗΛ].—Γραφικωτάτην καὶ ὠραιστοτάτην κεφαλὴν ἔχων, βλέπει πρὸς Ἀνατολάς· ἀτυχῶς καὶ τοῦ Προφήτου τούτου κατεστράφη τὸ πλεῖστον· διεσώθη δὲ μόλις μικρὸν τμήμα τοῦ ἀριστεροῦ μέρους αὐτοῦ, ἡ δεξιὰ χεὶρ, δεικνύσα τὴν ὡσαύτως κατεστραμμένην ῥῆσιν αὐτοῦ, διεσώθη δ' ὡσαύτως καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ ποδός.

Τὸν προφήτην τοῦτον ἀνεγνωρίσαμεν ἐκ μόνον τῶν δύο περισωθέντων γραμμάτων ΕΚ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ [ΙΕΖ]ΕΚ[ΙΗΛ].

Ὁ Προφήτης οὗτος διέμενεν ἀκριβῶς ὡς εἶχε πρὸ τῶν ἐπισκευῶν.

57. Ο] ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΕΡΕΜ[ΙΑΣ].—Καὶ τοῦ Προφήτου τούτου ἀτυχῶς κατεστράφη ὅλον τὸ κάτω μέρος, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, τείνων αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἐκράτει τὴν Προφητικὴν αὐτοῦ ῥῆσιν, ἀτυχῶς καταστραφεῖσαν. Ἀξιόλογος ἡ περὶ τὴν ὁσφὺν καὶ τὸν δεξιὸν μηρὸν πτύχωσις τοῦ Προφήτου τούτου, ὅστις διέμενεν

ὡσαύτως, ὡς εἶχε πρὸ τῶν ἐπισκευῶν, πλὴν τῆς συμπληρώσεως ἐλαχίστου μέρους τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν τοῦ βραχίονος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρός.

### Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι.

Ἐπὶ τῶν δύο ἀψίδων τῆς ἱερᾶς Προθέσεως καὶ τοῦ Διακονικοῦ εἰκονίζονται λευκὰ φέροντες στιχάρια, καὶ στενότατα λευκὰ ὡσαύτως ὀράρια, ὡς ἤδη περὶ τῶν διακόνων τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἀναφέρει ἡμῖν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, οἱ κάτωθεν τέσσαρες διάκονοι, ἅπαντες ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὴν στρογγύλην κουράν (Στέφανος. Σφραγίς. Χειροθεσία. Χαρακτήρ. Tonsura. Corona.), (1) τῇ μὲν δεξιᾷ κρατοῦντες θυμιατήριον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὴν ἱερὰν πυξίδα τοῦ θυμιάματος, ὑποβαστάζοντες ταύτην δι' ἰδίῳν σουδαρίων, πλὴν τοῦ Διακόνου Ρουφίνου, ὑποβαστάζοντος ταύτην διὰ μόνου τοῦ ὀραρίου αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ οὗτοι :

**58. Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΣ.** (2) — Νέος ἀγένειος, πρῶτος τῶν Διακόνων τῆς Ἐκκλησίας, πρῶτος τῶν μαρτύρων καὶ πρῶτος ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τῶν Διακόνων τασσόμενος.

**59. Ο ΑΓΙΟΣ ΡΟΥΦΙΝΟΣ.** — Πωγωνοφορῶν Διάκονος, ὠραίαν κεφαλὴν ἔχων.

**60. Ο ΑΓΙΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ.** — Διάκονος, νέος ἡθάσκων, ὁ γενναῖος οὗτος τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ὅστις προσκληθεὶς, ὅπως παραδώσῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας, ἐζήτησεν ἄδειαν τριῶν ἡμερῶν, μεθ' ἧς πάντας τοὺς πτωχοὺς συναθροίσας καὶ παραστήσας τῷ Ἐπάρχῳ. « Ἰδοὺ », εἶπε, « τῆς Ἐκκλησίας οἱ θησαυροί »· ἐφ' ᾧ ὀργισθεὶς οὗτος διέταξεν ὅπως τεθῇ ἐπὶ πεφυρακτωμένης σιδηρᾶς ἐσχάρας, ὁ δὲ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ οὗτος Ἀρχιδιάκονος καιόμενος ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους, « στρέψατέ μοι » εἶπε « καὶ ἐπὶ τὸ ἕτερον, ἵνα ὅλος

(1) Οὕτω « στρογγύλην κουράν » καλεῖ αὐτὴν περὶ τὸ 630 Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων· ὁ Ἱερώνυμος γράφων πρὸς τὸν Αὐγουστίνον λέγει· « παρακαλῶ τὴν σὴν Στεφάνην », ὁ δὲ Αὐγουστίνος πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Προκουλλιανὸν « μὰ τὴν ἡμετέραν Στεφάνην ». Αὕτη δὲ καλεῖται καὶ Παπαλήθρα καὶ Γάργαρα. Περὶ ταύτης ἰδὲ ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κανόνα κα'. Kraus ἐν λέξει Tonsur. καὶ Siegel. IV. σελ. 552.

(2) Ἀντὶ τοῦ **Ο ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΣ**, ὁ ψηφοθέτης Νονο ἔγραψεν **ΟΛΑΤΡМС**, ἐν μονογράμματι συμπεριλαβὼν τὰ **ТРМ**, ἀντὶ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων **ПРМ**.

καλῶς ὀπτηθῶ», ἐφ' ᾧ τῇ 10 Αὐγούστου τοῦ 258 ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

61. Ο ΑΓΙΟΣ ΕΥΓΛΟΥΣ. — Πωγωνοφορῶν Διάκονος, τῇ δεξιᾷ κρατῶν θυμιατήριον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸ πυξίδιον τοῦ θυμιάματος

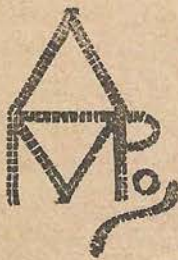
62. [Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ]. — Ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς

ιεράς Προθέσεως, περὶ οὗ ἰδὲ σελ. 28 — 29.

63. ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ. —

Ἐπὶ τοῦ μύακος τῆς ιεράς Προθέσεως. Ἐν ἀξιοσημειώτῳ ἱερῇ μορφῇ καὶ ἐκφράσει φέρων τὴν δερματίνην αὐτοῦ καμηλωτήν, τῇ

μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὴν ὁδηγὸν ῥάβδον τῆς μετανοίας, ἀφ' ἧς αἰωρεῖται ταινία χρώματος ἐρυθροῦ. Λόγου ἄξιον τὸ συνεπτυγμένον αὐτοῦ ἐπίθετον.



= Πρόδρομος

64. Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΣ. — Ἱεράρχης μετὰ τῆς ἱερατικῆς στρογγύλης κουράς, φαῖον φέρων φαινόλιον μετὰ περιλαιμίου καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτοῦ ὡμοφορίου, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ κρατῶν Εὐαγγέλιον.

Ἀτυχῶς κατεστράφη ἅπαν τὸ κάτω τῆς εἰκόνος μέρος.

65. Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΘΙΜΟΣ. — Ἀρχιερεὺς φέρων ἀνοικτοῦ χρώματος κίτρινον φαινόλιον μετὰ περιλαιμίου, καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτοῦ ὡμοφορίου, τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ Εὐαγγέλιον, οὗ ἐσώθη τὸ ἄνω μέρος, χεὶρ δὲ οὐδεμία.

66. ΜΗΡ—ΘΟΥ. — Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου μύακος τοῦ Ναοῦ, παρίσταται ἡ Θεοτόκος ἐπὶ κομψοτάτου καὶ ὡραιοτάτου θρόνου καθημένη, φέρουσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὸν παῖδα Ἰησοῦν, οὐτινος καὶ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν μόλις διεφαίνετο περισωθεὶς ὁ ἀριστερὸς πούς.

Ὅπως δὲ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ, ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀναφαίνεται ἐν προτομῇ τὸ πρῶτον, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ὑνικοτμήτου (685—711, (1) εἶτα δὲ ἐπὶ θρόνου κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα (869—870) ἐπὶ Βασιλείου Α' καὶ Κωνσταντίνου Θ', (2) οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ, ἐν προτομῇ τὸ πρῶτον, ἀναφαίνεται κατὰ τὸν Θ'

(1) Sabatier. Τομ. Β' σελ. 22. Pl. XXXVII. 2.

(2) Sabatier. Pl. XLIV. 22.

αἰῶνα, ἐπὶ νομισμάτων Λέοντος τοῦ σοφοῦ (886—912), <sup>(1)</sup> καὶ μόλις κατὰ τὸν ια' αἰῶνα ἀποτυπῶνται ἐπὶ νομισμάτων τοῦ Αὐτοκρά-



1

Τύπος τοῦ Κυρίου ἐν προτομῇ  
ἐπὶ νομίσματος Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ῥι-  
νοτήτου (685—711) <sup>(2)</sup>.



2

Βραδύτερος τύπος τοῦ Ἰησοῦ  
ἐπὶ θρόνου, ἐπὶ νομίσματος Κωνσταντίνου Ι'  
καὶ Ῥωμανοῦ Α' (920—944) <sup>(3)</sup>.



3

Τύπος τῆς Θεοτόκου ἐν προτομῇ  
ἐπὶ νομίσματος Λέοντος τοῦ σοφοῦ  
(886—912) <sup>(4)</sup>.



4

Βραδύτερος τύπος τῆς Θεοτόκου  
ἐπὶ θρόνου, τοῦ νομίσματος Ἰωάννου  
τοῦ Κομνηνοῦ (1118—1143) <sup>(5)</sup>.

τορος Μιχαὴλ Ζ' τοῦ Δούκα (1071—1078), καθημένη ἐπὶ θρόνου καὶ κρατοῦσα τὸν παῖδα Ἰησοῦν. <sup>(6)</sup> Ἀτυχῶς τοῦ λαμπροῦ καὶ μοναδικοῦ τούτου ψηφοθετήματος, ὅπερ ἐν ὅλῃ τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτοῦ ἀνέπτυξε καὶ διέθεσεν ὁ μουσειάτωρ τῆς Μονῆς Δαφνίου, (ἀντιθέτως τοῦ κατ' ἀνάγκην τινὰ ἐπιβληθέντος τύπου τοῦ Παντοκράτορος), τοῦ λαμπροῦ λέγομεν ψηφοθετήματος τούτου κατεστράφη ἀτυχῶς ἅπαν τὸ ἄνω μέρος, καὶ μόνον τὸ κάτω μέρος τῆς παραστάσεως ταύτης ἤδη περισώθη ἄχρις ἡμῶν.

Πολὺ πρὸ τῶν ἐπισκευῶν, τῷ 1882, ἐσώζετο καὶ μέρος τῆς ὠραιότητος κεφαλῆς τῆς Θεοτόκου, ἣν, ὡς τότε εἶχεν, εὐτυχῶς ἐσχεδιάσεν ὁ Ζωγράφος ἀδελφὸς ἡμῶν Ἑμμανουήλ. Τῷ 1885 ὁμοῦς κατέπεσε

(1) Sabatier. Τόμ. Β' Pl. XLV. 11.

(2) Sabatier. Τόμ. Β' σελ. 22. Pl. XXXVII. 2.

(3) Sabatier. Τόμ. Β' Pl. XLIV. 22.

(4) Sabatier. Τόμ. Β' σελ. 113. Pl. XLV. 11.

(5) Sabatier. Τόμ. Β' σελ. 194 Pl. LIII. 18.

(6) Sabatier. Τόμ. Β' Pl. LI. 5.

καὶ τὸ ἄνω μέρος τῆς παραστάσεως ταύτης, (ιδὲ πρώτην ἡμῶν συγγραφὴν σελ. 66) (1). Ὡς δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἡμῶν ἐκείνης ἀντιλήψεως ἔχομεν, ἡ ἐπὶ θρόνου καθήμενη αὕτη Θεοτόκος τῆς Μονῆς Δαφνίου ὑπομιμνήσκει ἡμῖν τὴν λαμπρὰν καὶ σεμνὴν τέχνην τῆς ὡσαύτως ἐπὶ θρόνου καθήμενης Θεοτόκου, τῆς ἐπὶ ἐλεφαντίνου ὁστοῦ ἀναγεγλυμμένης εἰκόνης τῆς Θεοτόκου τοῦ ἰ' αἰῶνος, ἐκ τῆς συλλογῆς Bastard. (2) Ὡς δὲ ἡ Θεοτόκος αὕτη, οὕτω καὶ ἡ τῆς Μονῆς Δαφνίου, κáθηται ἐπὶ προσκεφαλαίου, δι' ὠραίας τέχνης κεκοσμημένου, ἀντιθέτως δὲ ταύτης, ἡ τῆς Μονῆς Δαφνίου, τὴν μὲν δεξιὰν εἶχεν, ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Ἰησοῦ, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔχει κάτω πρὸς τὸν ἀριστερὸν πόδα τοῦ Κυρίου, κρατοῦσα μανδύλιον, ὡς ἡ ἐν Monreale ἐπὶ θρόνου καθήμενη Θεοτόκος.

Ὑπεράνω τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῆς ταινίας τῆς ἀψίδος ἦν γεγραμμένη ἡ ῥῆσις αὕτη Ἀγγαίου τοῦ Προφήτου (6'. 9)

ΜΕΓΑΛΗ Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΤΟΥΤΟΥ Η ΕΣΧΑΤΗ ΥΠΕΡ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΛΕΓΕΙ ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ,

ἡτις κατὰ μὲν τὸ 1883, διὲ καὶ ἀντεγράψαμεν αὐτήν, ἐσώζετο οὕτω,:

[ ΜΕΓΑΛΗ ] Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΤΟΥΤΟΥ Η ΕΣΧ[ΑΤΗ ΥΠΕΡ] ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΛΕΓΕΙ ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

τῷ 1889 ἐσώζετο οὕτω

[ ΜΕΓΑΛΗ ] Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ [ΟΙΚΟΥ ΤΟΥΤΟΥ Η ΕΣΧΑΤΗ ΥΠΕΡ ΤΗΝ] ΠΡΩΤΗΝ ΛΕΓΕΙ ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΝΤΟ[ΚΡΑΤΩΡ]

νῦν δὲ ἀτυχῶς οὐδόλως. Τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐν προφητικῷ πνεύματι λέγει ὁ Προφήτης Ἀγγαῖος περὶ τῆς δευτέρας ὑπὸ τοῦ Ζοροβάβελ ἀνοικοδομήσεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναοῦ (520 π. Χ.), ὅτι δηλονότι ἡ δόξα τοῦ ἐκ δευτέρου ἀνοικοδομουμένου τούτου Ναοῦ θέλει ὑπερβῇ

(1) Ἀγνοοῦμεν ἂν περιεσώθη ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ, διότι εἰ καὶ ἀπὸ τῆς λήξεως πῶν ἐπισκευῶν τρία ἔτη ἤδη παρῆλθον, οὐχ ἦττον, ἢ Γενικὴ Ἐφορεῖα τῶν ἀρχαιοτήτων, καίτοι ἐπανελημμένως παρεκλήθη, καὶ ὑπεμνήσθη, δὲν ἡδυνήθη εἰσέτι ν' ἀνασύρῃ τὸν, ἕνεκα τεχνικοῦ λόγου, ἐπὶ τῆς Πλατυτέρας ἐπιτεθέντα δι' ὀλίγας ἡμέρας χάρτην.

(2) Πρβλ. Didron. Annales Archéologiques.—Bayet, L'Art Byzantin σελ. 191. fig. 62. Schlumberger. Nicéphore Phocas. σελ. 145.

τὴν δόξαν τοῦ πρώτου Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καθόσον ἐν αὐτῷ θέλει εἰσέλθῃ κηρύσσω αὐτός ὁ προσδοκώμενος **Μεσσίας** τῶν ἐθνῶν. Διὰ τῆς ῥήσεως ἐπομένως ταύτης, ἥτις εἰς τὰς ἀψίδας καὶ ἄλλων Χριστιανικῶν Ναῶν εὔρηται, διδασκόμεθα ὅτι ἡ δόξα τῶν Χριστιανικῶν Ναῶν εἶνε πολλῶ μείζων τῆς δόξης τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ζοροβάβελ τὸ δεύτερον ἀνοικοδομηθέντος, διότι ἐν τοῖς Χριστιανικοῖς Ναοῖς σφαγιάζεται αὐτός ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀγίας αὐτῶν Τραπέζης, ὡς ἐπὶ θρόνου δόξης ἐπαναπαύεται αὐτός ὁ Αἰώνιος καὶ Ἀθάνατος Βασιλεὺς τῆς δόξης Χριστός.

**67. Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.**—Κυκλοτερῶς ἔχων ἀνεφγμένως τὰς ἑαυτοῦ πτέρυγας τῇ δεξιᾷ κρατεῖ τὸ δόρυ τοῦ Ἀρχαγγελικοῦ αὐτοῦ ἄξιωματος, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀνέχει τὸν κυανοῦ χρώματος ἐπιενδύτην αὐτοῦ, πατεῖ δὲ ἐπὶ πεποικιλμένου στρογγύλου ὑποποδίου.

**68. Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ.**—Τὴν αὐτὴν στάσιν καὶ διάθεσιν ἔχων, ἦν καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ.

Ἀμφότεροι οἱ Ἀρχάγγελοι ἔχουσι κεφαλὰς ἐξαίσιου τέχνης, ὧν ἐξοχωτέρην νομιζομεν τὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

**Σημ.** Ἐπὶ τοῦ θόλου ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης εἰκονίζετο [**Η ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ**], ἥς, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἡμῶν συγγραφῆς, ἐσώζετο μικρόν τι μέρος, νῦν δ' ἄτυχῶς κατεστράφη ἐντελῶς.

**69. Ο ΑΓΙΟΣ Ν[Ι]Κ[ΟΛΑΟΣ].**—Ὁ καὶ ἐκ μόνης τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ γνωριζόμενος, ἔχει ὠραιότατην λευκότριχον πρεσβυτικὴν κεφαλὴν, τῇ δεξιᾷ εὐλογεῖ, τὸν μέγαν δάκτυλον ἔχων συννημένον μετὰ τοῦ μικροῦ καὶ παραμέσου, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον διὰ μαργάρων κεκοσμημένων, καὶ ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ὁ Σταυρὸς ἔχων σχῆμα Χ.

**70. Ο ΑΓΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ.**—Ἱεράρχης, ἀνοικτοῦ φαιοῦ χρώματος φέρων φαινόλιον, μετὰ περιλαιμίου καὶ τοῦ ὠμοφορίου αὐτοῦ, τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ Εὐαγγέλιον ὑπὸ τὸ φαινόλιον, ὅπερ ὑποβαστάζει ἢ δείκνυσι διὰ τῆς δεξιᾶς.

**71. Ο ΑΓΙΟΣ ΑΒΕΡΚΙΟΣ.**—Ἱεράρχης, φαιόχρουν φέρων φαινόλιον μετὰ περιλαιμίου καὶ ὠμοφορίου, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ Εὐαγγέλιον (1).

(1) Ὁ Novo, ἀντὶ τοῦ ΑΒΕΡΚΙΟΣ ἔγραψε νῦν ΑΒΙΕΡΚΙΟΣ.



**ΤΑΞΙΘΕΤΗΣΕΙΣ**  
**ΤΩΝ ΨΗΦΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΝΑΟΥ**  
**ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΔΑΦΝΙΟΥ**

Α'. ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ.  
Β'. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΑΞΙΝ ΚΑΙ  
Γ'. ΚΑΤΑ ΑΙΩΝΑΣ.

**Α'. ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ**

**α') Αἱ ἐν τῷ Νάρθηκι ὑπάρχονσαι.**

|                                                     |         |    |
|-----------------------------------------------------|---------|----|
| 1. Ἡ προσευχή τῆς ἁγίας Ἀννης . . . . .             | πρόσωπα | 5  |
| 2. Ἡ εὐλογία τῶν ἱερέων (τεμάχιον) . . . . .        | »       | 3  |
| 3. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου <sup>(1)</sup> . . . . . | »       | 13 |
| 4. Ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικὸς (τεμάχιον) . . . . .        | »       | 4  |
| 5. Ὁ Νικτήρ (τεμάχιον) . . . . .                    | »       | 4  |
| 6. Ἡ Προδοσία τοῦ Ἰούδα <sup>(2)</sup> . . . . .    | »       | 18 |

(1) Ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰωακείμ προσετέθη νῦν κατὰ τὰς ἐπισκευὰς, ὑπὸ τοῦ Ἱταλοῦ ψηφοθέτου κ. Νονο. Ἰδὲ σελ. 23.

(2) Ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ λίαν ἑλλιπῇ ἀνευρεθείσῃ, ὁ ψηφοθέτης κ. Νονο συνεπλήρωσε τὸ ἄνω μέρος 14 κεφαλῶν, καὶ ἱκανὸν μέρος τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ συλλαμβάνοντος τὸν Ἰησοῦν στρατιώτου, τοῦ Μάλγου, καὶ μικρὸν μέρος τῆς πλευρᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Πέτρου, κατὰ τὸ σχέδιον, ὃ παρ' ἐμοὶ φυλάσσω.

## β') 'Εν τῷ Ναῶ.

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| 7. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (εἰς δύο τεμάχια). πρόσωπα | 12 |
| 8. Ἡ Βαχίοφόρος <sup>(1)</sup> ..... »                | 13 |
| 9. Ἡ Ἑγερσις τοῦ Λαζάρου (ἐλάχιστον τεμάχιον) »       | 3  |
| 10. Ἡ Σταύρωσις..... »                                | 3  |
| 11. Τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου..... »                   | 7  |
| 12. Ἡ Ἀνάστασις..... »                                | 15 |
| 13. Ἡ τῶν Μάγων Προσκύνησις..... »                    | 6  |
| 14. Ἡ Ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ <sup>(2)</sup> ..... »       | 12 |

γ') 'Εν τοῖς ὑπὸ τὸν θόλον ὄφαι-  
ρικοῖς τμήμασιν.

|                                        |   |
|----------------------------------------|---|
| 15. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου..... » | 2 |
| 16. Ἡ Γέννησις..... »                  | 9 |
| 17. Ἡ Βάπτισις..... »                  | 6 |
| 18. Ἡ Μεταμόρφωσις..... »              | 6 |

## δ') 'Εν τῷ ἱερῷ βήματι.

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 19. Ἡ Πλατυτέρα (μέγα τεμάχιον) <sup>(3)</sup> ..... » | 1   |
| Ἦτοι συνθέσεις 19, περιέχουσιν ἐν ὅλῳ πρόσωπα          | 142 |

## Β'. ΑΓΙΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΑΞΙΝ

## α') Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ θόλῳ.

|                                                  |   |
|--------------------------------------------------|---|
| 1. Ἰησοῦς Χριστὸς (ἄπαξ) ἐν τῷ θόλῳ..... πρόσωπα | 1 |
|--------------------------------------------------|---|

β') Προφῆται περὶ τὸ τύμπανον  
τοῦ θόλου.

|                  |   |
|------------------|---|
| 2. Μωϋσῆς..... » | 1 |
|------------------|---|

(1) Ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ γέροντος μόλις διαφαίνεται κεφαλὴ πυρρό-  
τριχος, ἐπομένως ἐν τῇ συνθέσει ταύτῃ, ἐν ὅλῳ, εἰσὶ κεφαλαὶ 14.

(2) Ἐν τῇ συνθέσει ταύτῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰησοῦ προσετέθη νῦν, κατὰ τὰς  
ἐπισκευὰς ὑπὸ τοῦ κ. Novo.

(3) Περὶ ταύτης, ὡς ἤδη ἐν σελ. 83 σημ. 1 εἵπομεν, δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν  
διεσώθη ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδὸς τοῦ Ἰησοῦ.

|                                    |         |   |
|------------------------------------|---------|---|
| 3. Δαβίδ . . . . .                 | πρόσωπα | 1 |
| 4. Ησαΐας . . . . .                | »       | 1 |
| 5. Σολομών . . . . .               | »       | 1 |
| 6. Ἡλίας . . . . .                 | »       | 1 |
| 7. Ἐλισσαῖος . . . . .             | »       | 1 |
| 8. Ἰωνᾶς . . . . .                 | »       | 1 |
| 9. Ἀβθακούμ ἄνευ κεφαλῆς . . . . . | »       | — |
| 10. Σοφονίας . . . . .             | »       | 1 |
| 11. Μαλαχίας . . . . .             | »       | 1 |
| 12. Δανιήλ . . . . .               | »       | 1 |
| 13. Μιχαίας . . . . .              | »       | 1 |
| 14. Ἰωήλ . . . . .                 | »       | 1 |
| 15. Ζαχαρίας . . . . .             | »       | 1 |
| 16. Ἰεζεκιήλ . . . . .             | »       | 1 |
| 17. Ἰερεμίας . . . . .             | »       | 1 |

*Εἰς τοὺτους τακτεῖται  
καὶ οἱ Προφηταί*

|                                                                                            |   |   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|
| 18. Ἀαρών . . . . .                                                                        | » | 1 |
| 19. Ζαχαρίας, ὁ Πατὴρ τοῦ Προδρόμου <sup>(1)</sup> καὶ                                     | » | 1 |
| 20. Ἰωάννης ὁ Προδρόμος, ὁ τελευταῖος τῶν Προ-<br>φητῶν (ἐν τῷ μύακι τῆς ἱερᾶς Προθέσεως). | » | 1 |

**γ) Ἅγιοι Μάρτυρες.**

|                                |                     |                |
|--------------------------------|---------------------|----------------|
| 21. Εὐστράτιος                 | »                   | 1              |
| 22. Αὐξέντιος                  | Πρώτη περὶ τὰς, δε. | 1              |
| 23. Εὐγένιος                   | ΞιϞ ἐν τῷ κυρίως    | 1              |
| 24. Μαρδάριος                  | ΝαϞ.                | ἄνευ κεφαλῆς — |
| 25. Ὁρέστης (;) <sup>(2)</sup> |                     | ἄνευ κεφαλῆς — |

(1) Οὗτοι, ὁ τε Ἀαρών καὶ ὁ Ζαχαρίας ἀρχικῶς ἔκειντο ἐν τῇ ἱερᾷ Προθέσει, νῦν δὲ κατὰ τὰς τελευταίας ἐπισκευὰς ἐτέθησαν ἐν τῷ κυρίως Ναῷ, ἰδὲ σελ. 47.

(2) Περὶ τούτου ἰδὲ σελ. 30.

|                   |   |                   |     |
|-------------------|---|-------------------|-----|
| 26. Ἀκίνδυνος     |   | πρόσωπα           | 1   |
| 27. Ἐλπιδηφόρος   | { | Δευτέρα περτὰς,   | » 1 |
| 28. Ἀνεμπόδιστος  |   | ἀριστερᾷ ἐρτῶ κυ- | » 1 |
| 29. Πηγάσιος      |   | ρίως Ναϕ.         | » 1 |
| (1) (Δὲν διεσώθη) |   |                   | » — |
| 30. Σέργιος       | { | Πρὸς δυσμὰς ἐρ    | » 1 |
| 31. Βάκχος        |   | τῶ κυρίως Ναϕ.    | » 1 |
| 32. Πρόβος        | { | Πρὸς βορρᾶν ἄνω,  | » 1 |
| 33. Τάραχος (2)   |   | ἐρτὸς κύκλῳ ἐρτῶ  | » 1 |
| 34. Ἀνδρόνικος    |   | κυρίως Ναϕ.       | » 1 |
| 35. Σαμωνᾶς       | { | Πρὸς μεσημβρίαν   | » 1 |
| 36. Γουρίας       |   | ἄνω ἐρτὸς κύκλῳ   | » 1 |
| (3) (Δὲν διεσώθη) |   | ἐρτῶ κυρίως Ναϕ.  | » — |

### δ') Ἱεράρχαι.

|                      |   |                   |     |
|----------------------|---|-------------------|-----|
| 37. Σιλβέστρος       | { | Ἐρτῇ ἱερᾷ Προ-    | » 1 |
| 38. Ἀνθιμος          |   | θέσει.            | » 1 |
| 39. Νικόλαος         | { |                   | » 1 |
| 40. Ἐλευθέριος       |   | Ἐρτῶ Διακορικῶ    | » 1 |
| 41. Ἀβέρκιος         |   |                   | » 1 |
| 42. Γρηγόριος ὁ Θαυ- | { | Πρὸ τῶν ἐπισκευ-  |     |
| ματουργῶν            |   | ῶν ἔκτειντο ἐρτῶ  | » 1 |
| 43. Γρηγόριος ὁ Ἀ-   | { | Διακορικῶ, ῥῦν δὲ |     |
| κραγαντίνος          |   | ἐρτῶ κυρίως Ναϕ.  | » 1 |

### ε') Διάκονοι.

|                     |   |                |     |
|---------------------|---|----------------|-----|
| 44. Στέφανος ὁ Πρω- | { | Ἐπὶ τῆς ἀψίδος |     |
| τομάρτυς            |   | τῆς Προθέσεως  | » 1 |
| 45. Ρουφῖνος        |   |                | » 1 |

(1) Οὗτος νομίζομεν ὅτι ἦν ὁ ἅγιος Ἀφθόνιος, ὁ μετὰ τῆς ἀνωτέρω ἱερᾶς πεντάδος τῶν ἁγίων Μαρτύρων συμμαρτυρήσας, ἰδὲ καὶ σελ. 30.

(2) Ἡ κεφαλὴ τοῦτου εἶνε ὀλίγον κατεστραμμένη κάτωθεν εἰς τὸ γένειον.

(3) Ὡσαύτως δὲν περιεσώθη ὁ τρίτος οὗτος ἅγιος, ὅστις νομίζομεν ὅτι ἦν ὁ ἅγιος Ἀβελος, ἐπὶ Λικινίου τῷ 316 ἀθλήσας, τῇ αὐτῇ ὁμῶς ἡμέρᾳ τῇ 15 Νοεμβρίου μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἁγίων συνεορτάζων. Ἰδὲ καὶ σελ. 45—46.

|                |   |                 |         |   |
|----------------|---|-----------------|---------|---|
| 46. Λαυρέντιος | } | Ἐπὶ τῆς ἀψίδος  | πρόσωπα | 1 |
| 47. Εὐπλους    |   | τοῦ Διακορικοῦ. | »       | 1 |

### ς') Ἀρχάγγελοι.

|              |   |                                                   |   |   |
|--------------|---|---------------------------------------------------|---|---|
| 48. Μιχαήλ   | } | Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ὁ μὲν                          | » | 1 |
| 49. Γαβριήλ. |   | Μιχαήλ πρὸς Βορρᾶν, ὁ δὲ Γαβριήλ πρὸς Μεσημβρίαν. | » | 1 |

Ἐν ὅλῳ περιωθέντα πρόσωπα 46

Ἦτοι εἰκονίζονται ὁ Ἰησοῦς ἄπαξ, Προφῆται 19, Ἅγιοι Μάρτυρες 16, Ἱεράρχαι 7, Διάκονοι 4, καὶ Ἀρχάγγελοι 2. Ἐκ τῶν περιωθέντων δὲ 49 ἁγίων τούτων, ἄνευ κεφαλῆς εἰσι τρεῖς, ὁ Προφήτης Ἀβδακὺμ, ὁ Ἅγιος Μαρθᾶριος, καὶ ὁ Ἅγιος Ὀρέστης (;) Ἦτοι ἐν ὅλῳ, μετὰ τῶν συνθέσεων διεσώθησαν πρόσωπα 190.

## Γ'. ΑΓΙΟΙ ΤΗΣ Ν. ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΤΑ ΑΙΩΝΑΣ

### α') Ἅγιοι τοῦ πρώτου αἰῶνος.

Στέφανος ὁ Πρωτομάρτυς † 27 Δεκεμβρίου τῷ 36.  
Ρουφῖνος (;)

### β') Ἅγιοι τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

Ἐλευθέριος † 15 Δεκεμβρίου τῷ 126.  
Ἀθέριος † 22 Ὀκτωβρίου τῷ 186.

### γ') Ἅγιοι τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Λαυρέντιος † 10 Αὐγούστου 258.  
Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς † 17 Νοεμβρίου 265.  
Γουρίας } † 15 Νοεμβρίου 288.  
Σαμωνᾶς }  
Σέργιος } † 7 Ὀκτωβρίου 296.  
Βάκχος }  
Πρόδος }  
Τάραχος } † 12 Ὀκτωβρίου 296  
Ἀνδρόνικος }

Εὐστράτιος  
 Αὐξέντιος  
 Εὐγένιος  
 Μαρδάριος  
 Ὀρέστης  
 Εὐπλους + 11 Αὐγούστου 296.

**δ') Ἅγιοι τοῦ τετάρτου αἰῶνος.**

Ἀνθιμος + 3 Σεπτεμβρίου 311.  
 Ἀκίνδυνος  
 Πηγάσιος  
 Ἀφθόνιος  
 Ἐλπιδοφόρος  
 Ἀνεμπόδιστος  
 Νικόλαος + 6 Δεκεμβρίου 330.  
 Σίλβεστρος + 2 Ἰανουαρίου 335.

**ε') Ἅγιοι τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος.**

Γρηγόριος ὁ Ἀκραγαντῖνος + 23 Νοεμβρίου 685.



Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἐν τῶν λαμπροτέρων  
 ψηφοθετημάτων τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου.  
 (Ἰδὲ σελ. 48).